

$[\min\{t_{i,j}\}, T]$ .

Разработанный метод применим для расчета оптимальной прибыли  $P(t_{i,j}^*, t_{i,j})$  и сроков начала строительства  $t_{i,j}^*$  на электронно-вычислительных машинах. В теории алгоритмов [4] приемлемой сложностью считается та сложность, оценка которой растет полиномиально от количества входных данных. Сложность пункта 2, т.е. количество операций для нахождения корня нелинейного уравнения (3), имеет порядок  $O(\log(\epsilon))$ . Сложность указанного метода зависит от количества проектов  $n$  и от количества перегонов  $n_j$  имеет порядок  $O(n \cdot \max\{n_j\}) = O(n \cdot \max\{n_j\}) + O(\log(\epsilon))$ , что является достаточно хорошей оценкой в теории алгоритмов.

1. Вопросы планирования и организации строительства железных дорог / Под ред. Г.Н.Жинкина. – М.: Транспорт, 1978. – 248 с.

2. Организация и планирование железнодорожного строительства / Г.Н.Жинкин, И.В.Прокудин, И.А.Грачев, Э.С.Спиридов, С.К.Терлецкий: Под ред. Г.Н.Жинкина и И.В.Прокудина. – М.: Желдориздат, 1999. – 700 с.

3. Писаревский И.М. Комплексные методы организации строительства вторых путей: Дис... канд. техн. наук: 05.23.13. – М., 1990. – 249 с.

4. Крылов В.И., Бобков В.В., Монастырный П.И. Вычислительные методы. Т.1. – М. Наука, 1976. – 302 с.

5. Писаревський І.М. Удосконалення організації управління економічними процесами: часовий, фінансовий та організаційний аспекти (на прикладі будівництва і реконструкції залізниць України). – Харків: УкрДАЗТ, 2004. – 227 с.

6. Кутковецький В.Я. Дослідження операцій. – К.: Вид. дім "Професіонал", 2004. – 350 с.

7. Кудрявцев Л.Д. Курс математического анализа. – М.: Высш. шк., 1988. – 712 с.

*Получено 15.11.2005*

УДК 631 : 331

С.І.ПЛОТНИЦЬКА, канд. екон. наук

*Харківська національна академія міського господарства*

## **РОЛЬ ЖИТЛОВОГО ФАКТОРУ В ПІДВИЩЕННІ ЖИТТЄВОГО РІВНЯ НАСЕЛЕННЯ СІЛЬСЬКИХ РЕГІОНІВ**

Акцентується увага на ролі житлового фактору в соціально-економічній складовій розвитку сільських територій.

Вирішення житлової проблеми – основна складова соціальної політики відродження українського села, оскільки від наявності житла та житлових умов безпосередньо залежить якість життя населення, а звідси – і демографічна ситуація в сільській місцевості. Таким чином,

можна стверджувати, що вирішальну роль в активній життєвій позиції, в зростанні продуктивності праці займає забезпеченість житлом. Забезпеченість житлом в Україні на сьогодні в середньому на одного жителя у сільській місцевості становить 21,6 м<sup>2</sup>, що значно нижче, ніж у економічно розвинутих країнах.

Названі проблеми інтенсивно досліджуються в соціально-економічній літературі [1, 2], але у зв'язку з розвитком суспільства потребують подальшого вивчення.

Одним з пріоритетів розвитку України є соціальна орієнтація економічної політики. Сьогодення вимагає уваги не лише до кількісних, а насамперед до якісних показників забезпечення населення житлово-побутовими умовами. Житловий фонд сільської місцевості повинен відповідати потребам працівників аграрного сектора з урахуванням соціально-типологічного стандарту житлового середовища. Крім того, Україна вступила до Ради Європи, де питання стоїть так: кожна сім'я повинна мати квартиру, в якій кількість кімнат дорівнює кількості членів сім'ї плюс ще одна. Специфіка ж формування сільського житла виражається в тому, що воно повинно включати в себе суспільні та внутрішні форми забезпечення життєдіяльності людини в сільській місцевості.

Розміри сільського житла, крім санітарних умов проживання, повинні задовольняти додаткові потреби сім'ї: побутові приміщення для готування їжі для худоби, зберігання господарського інвентарю, засобів малої механізації та пересування, зберігання заготовлених кормів для худоби та сільськогосподарської продукції.

Вважається, що всім потребам сільського жителя відповідає будинок на одну сім'ю із земельною ділянкою, з усіма видами благоустрою, який має під'їзд з твердим покриттям, літні приміщення, приміщення для домашньої худоби і птиці [1].

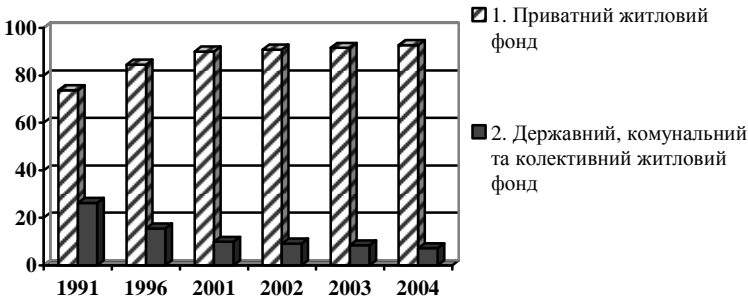
Стан житлового фонду сільських населених пунктів Харківської області характеризується наступними даними: протягом останніх 14 років приріст житлового фонду склав більше 7,0 млн. м<sup>2</sup> загальної площі, або 13,7 %. Більш високими темпами зростає міський житловий фонд області – 16,2%, ніж сільський – 5,7%. Питома вага міського житлового фонду у його загальній кількості за цей же період зросла на 1,5% [4].

В середньому на одного сільського жителя на початок 2004 р. припадало 22,3 м<sup>2</sup> загальної площі житла, що на 20,4% менше нормативного, і майже в 3 рази нижче аналогічного показника розвинутих країн, де він має варіацію від 40 до 60 м<sup>2</sup>. Причому, в США він складає 65 м<sup>2</sup>, в Норвегії – понад 70 м<sup>2</sup> [1]. В Україні протягом останніх 14 ро-

ків приріст даного показника склав  $3,2 \text{ м}^2$  загальної площі житла, але його зростання обумовлено переважно не веденням в дію нового житла, а природним скороченням чисельності населення.

У розрізі районів в 2004 р. найвищий показник забезпеченості житлом спостерігався в Первомайському районі –  $26,7 \text{ м}^2$  на одного жителя, а найнижчий –  $19,3 \text{ м}^2$  в Кегичівському районі [4]. Але ці дані не повною мірою характеризують стан житлового забезпечення населення, оскільки в статистичні дані включають сучасні комфортабельні будинки з усіма зручностями та хатки, які побудовані ще у довоєнний період, а також не зняті з обліку безлюдні будинки, які майже всі вже не придатні для проживання.

Як у сільській місцевості спостерігається взагалі, так і у розрізі районів на початок 2004 р. спостерігається висока питома вага приватного житлового фонду – до 93 % (рисунок). Найвищий показник – 99,4% у Печенізькому районі.



Розподіл сільського житлового фонду Харківської області за формами власності (на початок року)

Зменшення частки державного, комунального та колективного житлового фонду (з 26,4 у 1991 р. до 7,2% у 2004 р.) зумовлено більшою частиною приватизацією державного житлового фонду, яка відбувається згідно Закону України „Про приватизацію державного житлового фонду”. У місті аналогічний показник дорівнює 70%. Це пов’язано з тим, що на відміну від міста в більшості випадків житло в сільській місцевості будувалося за рахунок коштів громадян.

Хоча рівень забезпеченості житлом жителів сільської місцевості трохи вищий, ніж у міських поселеннях, житлова проблема залишається досить гострою, насамперед, внаслідок низького рівня благоустрою житла та значної питомої ваги аварійного і ветхого житла. Благоустрій

житлового фонду (оснащення його водопроводом, каналізацією, гарячим водопостачанням, центральним опаленням, газом, ванною) визначають санітарно-гігієнічні умови, комфорт, якість та естетичні параметри житла. Благоустрій населених пунктів, особливо приватного сектора, не відповідає не лише міжнародним стандартам, але й сучасним вітчизняним вимогам. Причому ж знову особливо гостро постає це питання на селі: менше 20% поселень у сільській місцевості мають каналізацію та природний газ (таблиця).

Стан благоустрою житлового фонду сільської місцевості Харківської області станом на 01.01.2004 р.

(за даними Обласного управління статистики Харківської області)

Найменування	Водопровід	Каналізація	Центральне опалення	Ванна	Газ	Гаряче водопостачання
Всього по області: од. %	759662 63,3	747858 62,3	909810 75,8	729065 60,8	1046024 87,2	52149 55,3
У тому числі у сільській місцевості, од. %	53257 20,2	46884 17,7	92161 34,9	41579 15,7	230452 87,2	8688 7,1

Як видно з цих даних, у сільській місцевості благоустрій житлового фонду не відповідає навіть вітчизняним, далеким від максимального забезпечення параметрам: 56 населених пунктів області (3,2% від загальної кількості) взагалі не мають ніяких видів благоустрою [4]. Для порівняння в Швеції 98-99% всіх домогосподарств мають водопровід, центральне опалення та туалет, 96% – душ або ванну [5].

Таким чином, низькі темпи росту житла з усіма зручностями для жителів села протягом десятиліть, а особливо за останні роки, стали однією з головних причин погіршення якості умов життя сільського населення і, як наслідок, міграції працездатного населення, особливо молоді. Внаслідок цього погіршилася статеві-вікова структура сільського населення, посилюється інтенсивність процесів його депопуляції.

Депопуляція почалася в сільській місцевості ще у 1979 р. З роками її обсяги стрімко зростають: в 1990 р. природне скорочення сільського населення склало 58,2 тис. чол., в 1995 р. – 131,7 тис. чол., у 2001 р. – 156,4 тис. чол. Депопуляція охопила 96 % адміністративних районів, майже 90% сіл. Її рівень (перевищення чисельності померлих над чисельністю народжених в розрахунку на 1000 жителів) в середньому по сільській місцевості України наближається до 10. Найбільше деградує населених пунктів у чотирьох областях України: Чернігівській, Сумській, Полтавській та Харківській – 37% загального обсягу чи-

сельності поселенської мережі [3].

У Харківській області загальна кількість сільських населених пунктів станом на 1.01.2004 р. – 1683, кількість деградуючих – 620 (36,8%), в тому числі вимираючих – 368 (21,8%), та тих, які приходять в занепад – 251 (14,9%). У Харківській області число районів демографічної та поселенської кризи в першій половині 90-х роках збільшилось від 15 до 16, а в другій – зменшилося до 12. Причиною таких коливань є інтенсивне вимирання осіб пенсійного віку, після якого настає деяка тиша до того часу, доки до цієї межі не підійде наступний контингент сільських жителів. У Харківській області загальна кількість районів – 27, з них 12 – демографічної та поселенської кризи, з коефіцієнтом депопуляції 15-6 одиниць, з часткою деградуючих і безлюдних сіл більше 40% – 10 одиниць, які відповідають обом показникам одночасно – 5. Частка в загальній кількості – 44,4% [2].

Отже, ситуація по країні в цілому, та по Харківській області зокрема критична. Тому поліпшення житлових умов поряд з піклуванням про здоров'я населення, як важливої передумови підвищення тривалості життя, потребує розв'язання цілого ряду проблем. Економічні інструменти державного стимулювання розвитку депресивних територій випробувані в багатьох країнах світу і включають комплекс заходів: фінансову підтримку суб'єктів господарювання на вказаних територіях, у тому числі на основі малого підприємництва; інвестування виробничої і соціальної інфраструктури, надання кредитів на житлове будівництво, тобто створюється надійна фінансова основа реального вирішення проблем депопуляції.

1.Орлатий М.К., Булавка О.Г., Сташук В.А., Мотруніч Д.О. Проблеми житлового будівництва на селі // Вісник аграрної науки. – 2000. – № 2. – С.63-66.

2.Прокопа И., Шепотко Л. Депрессивность аграрных территорий: украинское измерение // Экономика Украины. – 2003. – № 7. – С.59-64.

3.Соціально-економічна характеристика сільських населених пунктів Харківської області / Підсумки одноразового обстеження / Стат. збірник Мінстат. України. Харківське обласне управління статистики. – Харків, 2001. – 122 с.

4.Харківська область у 2003 році: Статистичний щорічник / За ред. М.Л.Чмихало. – Харків, 2004. – 586 с.

5.Эклунг К. Эффективная экономика: Шведская модель. – М.: Экономика, 1991. – 260 с.

Отримано 01.12.2005